

אדריכלות כאירוע מתמשך

הגוף מחזיק בתחושת גוף-סביבה כאירוע אחד מתמשך, כאינטרקציה מתמשכת. יוג'ין ג'נדלין

במסגרת עבודתי כמרצה לאדריכלות ועיצוב פנים אני מלמדת מדי שנה כיתות סטודיו, שבהן עוסקים בפיתוח רעיונות ופרויקטים; הסטודיו הוא מקום להתנסויות ולתובנות ולפיתוח שפה עיצובית המבטאת קודם כל רעיונות על יחסים בין גוף לסביבה; לצורך הבנת האקט האדריכלי כראי, לדעתי, לעסוק קודם כל בהיבטים של תנועת הגוף בחלל, הבנת התנועה ומהלך הזמן בתוך המרחב.

את המרחב/חלל אנו חווים באופן מתמיד דרך תחושות הגוף שלנו. במהלך השנים פיתחתי דרך לעבודה עם הסטודנטים, שמאפשרת להם להפנות תשומת לב עדינה וממוקדת לתחושות הגוף שלהם. דרך זו תומכת בתהליך של הנבטת הרעיון, התכנון והפיתוח של פרויקט עיצובי, ומעמיקה אותו. בעזרת תרגילים והתנסויות, שאת חלקם אתאר ברשימה קצרה זו, הסטודנטים חווים ולומדים את מהות הקשר גוף-סביבה, ועד כמה הקו המפריד בין הגוף לסביבה אינו עובדה מוצקה כי אם רעיון שפתוח לפירושים ולאפשרויות רחבות.

מהו גוף, מהו חלל, מהי התנועה בחלל

כיצד אנחנו משפיעים על הסביבה? כיצד אנחנו מושפעים ממנה? גוף-סביבה הם אירוע אחד שתמיד נמצא באינטרקציה, תמיד בהתהוות, במודעות ליחס שבין הגוף לסביבה, סביבה לגוף. בסטודיו אני מבקשת לעורר מקומות עמוקים בתודעה של התלמידים ובזיכרון גוף-סביבה שלהם והקשר ביניהם. אני מזמינה את הסטודנטים להתבונן בפעולות פשוטות ומובנות מאליהן במבט חדש, כדי להתנסות בצורה ישירה באופן שבו הגוף נמצא באינטרקציה מתמדת עם המרחב - בין אם הוא בתנועה או בחוסר תנועה. אנסה כאן לתאר מהלך בסטודיו, הכולל בחירה של פעולה ופירוקה וממשיך לבנייה והרכבה שלה באופן רחב, חי וחדש - הן כרעיון והן כתכנון קונקרטי.

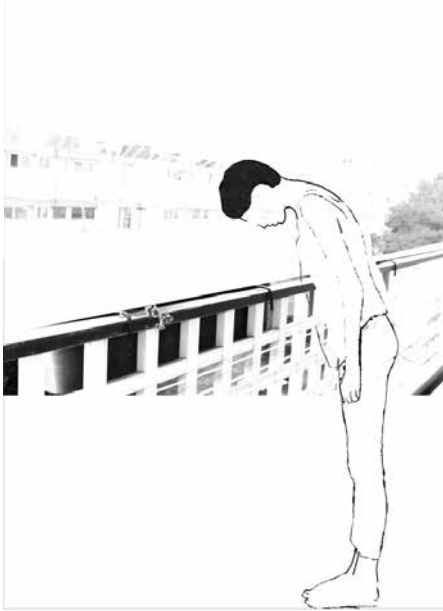
מהי פעולה?

בתרגיל הראשון אני מבקשת מהסטודנטים לבחור פעולה יומיומית רגילה - צחצוח שיניים, שתיית קפה, בהייה בחלון, מבט מהמרפסת וכד'. לאחר מכן הם מתבקשים לפרק את הפעולה לכדי חלקיקי פעולה מתמשכים, כחלק מרצף תנועתי אחד, הכולל לפחות שלושים חלקיקים של פעולה.

כיצד ניתן למדוד, להעריך ולפרק מחיאת כף? מצמוץ עיניים? איך מודדים התכווצות של הגוף בקומה העליונה כשמסתכלים למטה?

החקירה הזו מאפשרת חשיפה של שכבות פנימיות ועמוקות - ובלתי מודעות בדרך כלל - שנוכחות בגוף בזמן עשיית הפעולה. תומכים בה תרגילי התמקדות (וטכניקה של הקשבה לתחושות גוף), המאפשרים לתלמידים להאט את הקצב ולשהות עם הפירוקים ועם התחושות שהם מעלים; הם מזמינים התבוננות ומודעות עדינה למורכבות ולריבוד הפעולה, כמו גם ליחס שלנו כלפי פעולה בחלל.

אני מכוונת את התלמידים ליצור פלטפורמה של מידע חווייתי ותחושתית, שתאפשר להם לפתוח בדיאלוג

עם מה שימצאו בתהליך, ושתהווה בסיס לאנליזה. הסטודנטים מנתחים את התחושות, חושבים עליהן, שוהים עם ההרגשה המתגלמת, קוראים לה בשם, והופכים כל זאת לסדרת אימג'ים ואובייקטים תלת ממדיים. האובייקטים וההדמיות מעדנים את הבנת גוף-חלל עבור כל אחד ואחד מהסטודנטים.

מהו מרחב הפעולה?

לאחר העבודה עם הגוף ופירוק התנועה, אנו עוברים למרחב, למערכת היחסים בין המקום לאדם השוהה בו, תוך התבססות על השימוש והחיים בתוך ועם החלל.

שהייה בתוך החלל - תחושות האור, הצללים, המקצב, הטקסטורות, הצירים, הנפחים והפתחים...

ניקה למשל חדר. הסטודנטים חוקרים את היחידה הבסיסית הזו של התכנון באמצעות התבוננות והפניית תשומת לב לחדר קונקרטי: איך החדר נראה? מה התחושה שהוא מעורר? מהו המקום הנעים ביותר בחדר? כיצד החדר היה רוצה להיות? מהו הריח של החדר? מהי תחושת הרצפה תחת כפות הרגליים? ידית הדלת בתוך כף היד? האם מתקיימת תחושה של צרות או של רוחב? אינטימיות ומופנמות או פתיחות? או אולי הכל ביחד...

השאלות הללו מזמינות את הסטודנטים לחוש את החלל ואת התנועה איתו ובתוכו; הם חשים בו זמנית את תנועת הגוף ואת האיכויות הנראות ומורגשות של החלל. ואז אני שואלת - ומהי ההרגשה של כל זה ביחד, הברזמניות של הגוף והחלל? כיצד אתם חשים זאת כגוף שלכם? שימו לב למקום המפגש בין גוף לחלל - האם יש לזה תחושה מסוימת...?

הם משתהים ושוהים עם המרחב החיצוני-פנימי הזה. בעזרת הגוף שלהם הם מסוגלים לייצר משמעות חדשה לחוויה - כעת, גוף וסביבה נתונים במצב של התהוות הדדית. זה כבר לא מצב של גוף וחלל כשני רכיבים באינטרקציה - אלא מצב חדש: סביבה, אשר מתהווה מתוך האירוע השלם של גוף-סביבה. במצב החדש הזה מתקיים שלם שגדול מסך חלקיו, הגוף והחלל.

לכן אני מבקשת מהסטודנטים לשהות עם מה שמתרחש כחוויה בגוף ולחוש את המבנה המתקיים בתוכם, המבנה אשר מחזיק את האירוע השלם יחד. לכל סטודנט נוצר השדה המיוחד שלו/שלה ורק אז הם מתבקשים לפעול מתוכו.

אדריכלות חיה לגוף החי

תהליך אחרון ומסכם:

בעקבות הבנת הגוף שהתרחשה בתוכם במהלך העבודה, ולאחר ההבנה של "אירוע גוף-סביבה" נדרשים הסטודנטים להציע פרוגרמה אדריכלית; זו אמורה לבטא הבנות ראשוניות ולתווכן

לשפה אדריכלית שמביעה את הרעיון הראשוני ולוקחת אותו כמה צעדים קדימה.

לעתים עובדים הסטודנטים עם מטאפורה שעלתה והתפתחה בעקבות התרגילים, שאיתה ובאמצעותה הם חשים את המצב האפשרי החדש של הגוף בחלל המיועד. תהליך זה מביא להבנות חדשות, לפרספקטיבות רעננות ואולי לתכנון חופשי יותר של המעשה העיצובי הקונקרטי.

במערכת גוף-סביבה יש עושר רב של אפשרויות לחוש ב"חיים". מתוך תחושת החיים הזו נולדות סקרנות ותשוקה להבין ולדעת ולתת לכך ביטוי בתכנון המפגיש אדם ומקום.

השפה

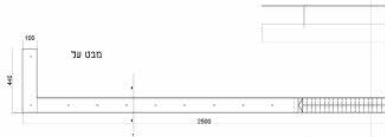
הקנת החסרת, תמונל

ד - ד - 1000

"סגולת המודרן לא נלמדת לטובה"
נחיה אפיון.
אין לה ליישם."

הסלם

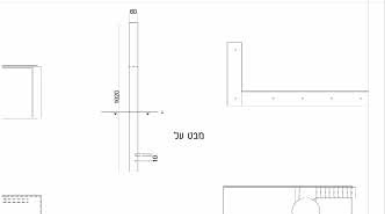
סולם חבלי ערוה ירידה

חחד 4 - 4

"סגולת המודרן לא נלמדת לטובה"
נחיה אפיון.
אין לה ליישם."

העבודות בעמודים 47-48:
בא אל קורקוס -
סטודיו בעיצוב פנים
המכון הטכנולוגי, חולון (HIT)
עמ' 47: תהליכים ראשוניים
של העבודה
עמ' 48: מתוך ההגשה הסופית